

OUDENAARDE BRANDWOEKER

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
CATELINE CLEMENT & LAURE MEESEN

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Deze nota is het resultaat van een **volledig archeologisch vooronderzoek**. Het archeologisch vooronderzoek nam de vorm aan van een **bureaustudie** (2022L23) en vervolgens een **proefsleuvenonderzoek** (2023F422). Hierbij was het mogelijk om al het noodzakelijke vooronderzoek uit te voeren.

1.2 DE AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Niet van toepassing.

Het bureauonderzoek toonde aan dat er een **hoog potentieel** is voor de aanwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied.

In de fase van de bureaustudie zijn enkele zones niet weerhouden voor archeologisch vervolgonderzoek. Hier raken de werken niet aan het bodemarchief en kan behoud in situ vooropgesteld worden. In het programma van maatregelen van de bureaustudie zijn zes proefsleuven ingepland op locaties waar archeologisch erfgoed verwacht wordt en werken met ingrepen in de bodem zijn ingepland. Aanvullend, in overleg met Stad Oudenaarde en in functie van het beantwoorden van de vooropgestelde vraagstellingen, is een zevende proefsleuf onderzocht.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigt het wetenschappelijk kennispotentieel van het projectgebied. De resultaten van dit onderzoek laten toe om de archeologische vaststellingen af te toetsen aan de impact van de geplande werken. Op basis hiervan kan gesteld worden dat in bepaalde zones het archeologisch bodemarchief zal geraakt worden door de werken.

Voor de argumentatie ter afbakening van de zones waarin vervolgonderzoek wordt geadviseerd, zie verder.

1.3 DE IMPACTBEPALING

De realisatie van een nieuwe cultuursite door Stad Oudenaarde behelst de herinrichting van quasi het volledige projectgebied (ca. 12500 m²). De geplande werken hebben betrekking op zowel de aanwezige **gebouwen (A)** als de **achterliggende gronden (B)** (Figuur 1).

(A) De gebouwen van de voormalige brandweerkazerne langsheen de Kattestraat worden **afgebroken**, en dit ten voordele van een **uitbreiding van het culturele centrum** de Woeker. Het hoekhuis van de BrandWoeker blijft bewaard en wordt opgenomen in de uitbreiding van het cultureel centrum.

Aan de achterkant van het huidige cultureel centrum aan de straat Woeker en aan het Gentiel Antheunisplein wordt aan de buitenkant van de gebouwen een gangpartij toegevoegd. De uitbreiding van het cultureel centrum aan de achterkant kent een variabele impact in de ondergrond: 0,28 m, 0,36 m, 0,72 m en 1 m.

Naast deze eerder beperkte uitgravingen, wordt de grootste impact gerealiseerd door de toevoeging van een tweede **theaterzaal met kelderverdieping** aan de achterkant van het cultureel centrum. De uitgraving van deze zaal beslaat een oppervlakte van ca. 440 m² en bereikt een diepte van ruim 4 meter.

Binnen de contouren van de bestaande gebouwen die behouden worden, met name het **culturele centrum**, **het hoekhuis van de BrandWoeker** en de **gebouwen langsheen het Gentiel Antheunisplein**, wordt een **nieuwe vloer** gerealiseerd. Dit behelst een uitgraving van 0,72 m.

De bureaustudie toonde aan dat de uitbreiding van het cultureel centrum en dan vooral de theaterzaal gesitueerd is ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht en in het postmiddeleeuwse bastion. Op basis van het archeologisch onderzoek uit 1994 en 1995 kan vermoed worden dat hier de middeleeuwse stadsversterking zelf en de postmiddeleeuwse bastionnering kan aangetroffen worden, maar mogelijk ook oudere sporen onder de ophoging van de terreinen i.k.v. de bastionnering.

Het huidige proefsleuvenonderzoek bevestigt dat de werken i.f.v. de nieuwe theaterzaal (met name de zone van het podium en de zone ten noorden hiervan aan de laad- en loszone) raken aan de vullingspakketten van de laatmiddeleeuwse stadsgracht en aan de sporen die deze pakketten doorsnijden (kuilen en grachten).

Hoewel geen proefsleuf kon aangelegd worden in de loods van de BrandWoeker, hebben we inzage in de opbouw van bodemplaat door boringen uitgevoerd door een externe firma. De beperkte verstoringsdiepte van deze loods, en de vaststelling dat het archeologisch erfgoed goed bewaard is, nét onder de verharding van de parking en wegenis, laat ons toe te stellen dat dat de uitbreiding van het cultureel centrum ook zal raken aan het archeologische bodemarchief.

Gezien het feit dat geen proefsleuf kon aangelegd worden in de gebouwen in gebruik door de muziekacademie, op de hoek van de straat Woeker en het Gentiel Antheunisplein, kunnen we niet uitsluiten dat de werken binnen de muren van dit gebouw, niet raken aan de laat- en postmiddeleeuwse stadspoort, de Einapoort.

(B) De herinrichting van de achterliggende gronden omvat de aanleg van een autorijweg, een auto-parkeercirkel met fontein en waterbekken, fietspaden, een speelzone en groene zones (*tiny forest* en meerdere bomen). De heraanleg van deze elementen gaat gepaard met ingrepen in de bodem met wisselende impact. De grootste impact wordt gerealiseerd door de **parkeercirkel** met een oppervlakte van 2471 m² en de **wegenis** vanuit de straat Woeker naar deze parkeercirkel. De parkeercirkel wordt ingegraven en heeft centraal, onder de fontein, een waterbekken. De uitgraving die hiermee gepaard gaat, bereikt een maximale diepte van 1,65 m. De nieuwe autorijweg naar de parkeercirkel verdiept gradueel naar de parkeercirkel toe, gaande van 0,71 m tot maximaal 1,56 m. De heraanleg van het fietspad gaat gepaard met een maximale uitgraving van 0,84 m.

Ook de zone tussen het nieuwe gebouw van het cultureel centrum en de parkeercirkel wordt heraangelegd als **laad- en loszone**, met uitgravingen gaande van 1,55 m tot 0,24 m onder het maaiveld.

De bureaustudie toonde aan dat de parkeercirkel zich zowel ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht en de middeleeuws wijk Eindreis aan de overzijde van de stadsgracht, als ter hoogte van de postmiddeleeuwse bastionswal, -muur en gracht situeert.

Het archeologisch proefsleuvenonderzoek bracht niet alleen de vullingspakketten van de laatmiddeleeuwse stadsgracht en laatmiddeleeuwse bewoningsporen aan het licht, maar ook de vullingspakketten van de postmiddeleeuwse bastionsgracht. De geplande werken ter hoogte van het fietspad, de wegenis, de parkeercirkel en de laad- en loszone, raken aan de archeologische bodemsporen, dewelke allen goed bewaard zijn net onder de opbouw van de huidige wegenis en parking.

Samenvattend

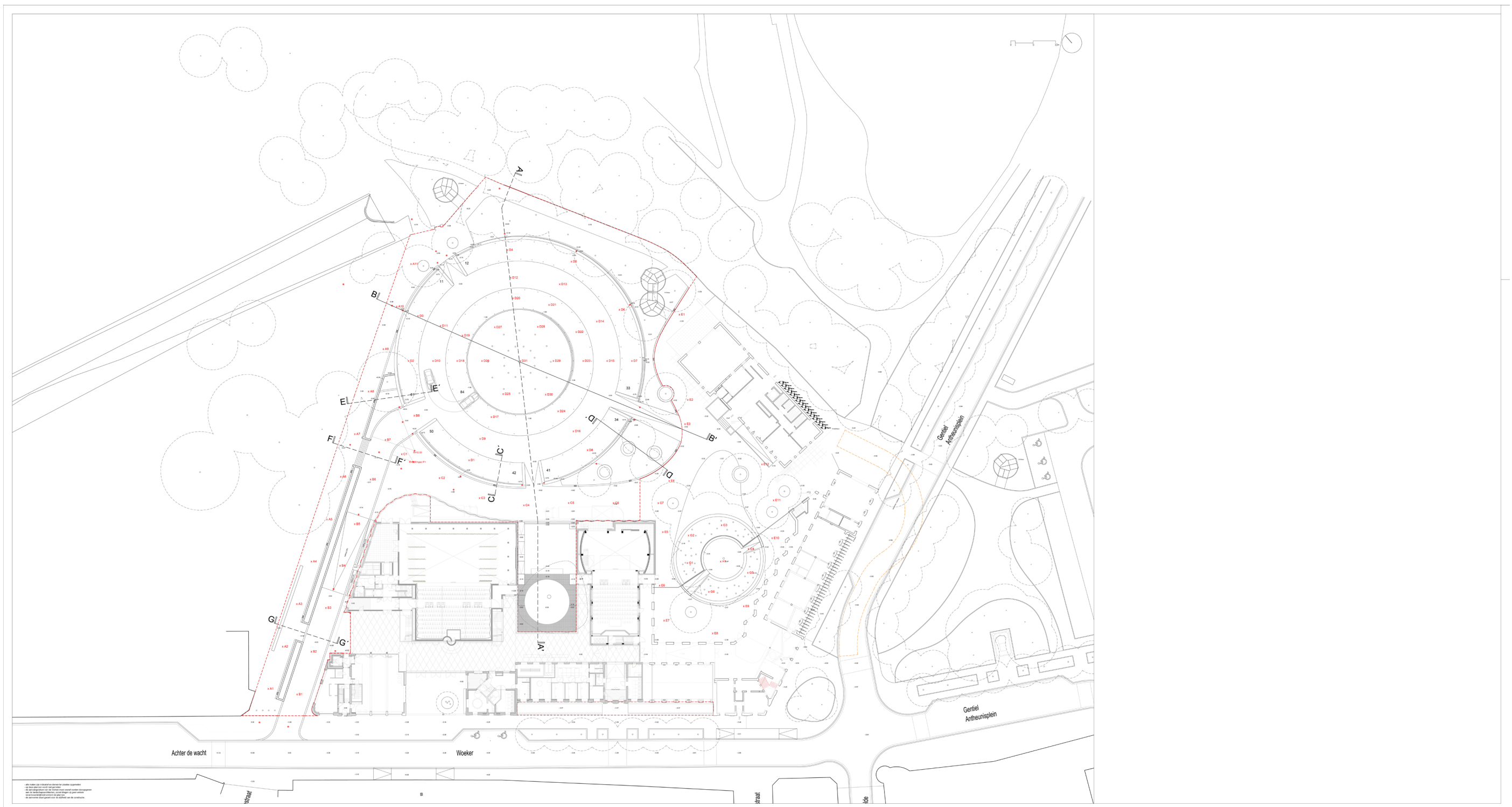
De werken zijn uiteenlopend van aard, met variërende graden van impact. Wel kan gesteld worden dat de realisatie van een **parkeercirkel**, evenals de **wegenis** die er op aansluit, een **aanzienlijke ingreep in oppervlakte en diepte** betekent. Zowel de parkeercirkel als een deel van de autorijweg zullen ingegraven worden. De parkeercirkel krijgt centraal een fontein, met daaronder een waterbekken. Ook de constructie van een **tweede theaterzaal** behelst een grote impact, voornamelijk in diepte, maar ook in oppervlakte. De heraanleg van **de zone tussen de parkeercirkel en de theaterzaal als laad- en loszone** betekent tevens een aanzienlijke ingreep.

Hoewel het projectgebied voor een groot deel verhard is, heeft **het proefsleuvenonderzoek aangetoond dat de bestaande inrichting als parkeerterrein een beperkte impact heeft gehad op het archeologische bodemarchief en dat het archeologische bodemarchief ondiep en zeer goed bewaard is**. In de vijf proefsleuven in de wegnis en onder de parkeerplaatsen blijkt het archeologisch bodemarchief intact bewaard te zijn onder de fundering. In twee proefsleuven keert een 18de-/19de-eeuws nivelleringspakket terug, dat de oudere archeologische sporen heeft afgedekt. Ook het restant van een *in situ* bewaarde 14de-eeuwse ploeglaag, heeft bijgedragen tot de bewaring van oudere sporen.

Daar de gebouwen langs het Gentiel Anteunisplein niet toegankelijk waren, kon hier geen proefsleuf ingepland worden. Hoewel de diepte van de werken beperkt is, is het niet mogelijk de impact van de werken op het eventueel aanwezige bodemarchief te evalueren.

Tabel TAW-waarden en gedigitaliseerde profielen

Onderstaande **tabel en figuren** geven een overzicht van de archeologische vaststellingen in relatie tot de geplande werken. De tabel toont op welke dieptes (in m TAW) de verschillende archeologisch relevante niveaus zijn aangetroffen en tot welke diepte de geplande werken op deze locatie reiken (in m TAW). De figuren tonen de gedigitaliseerde profielen per proefput/zone met aanduiding, door middel van een rode lijn, wat de geplande verstoringsdiepte is op deze locatie. Op basis van de vergelijking van deze absolute TAW-waarden is het mogelijk de impact van de werken op het archeologische bodemarchief correct in kaart te brengen.

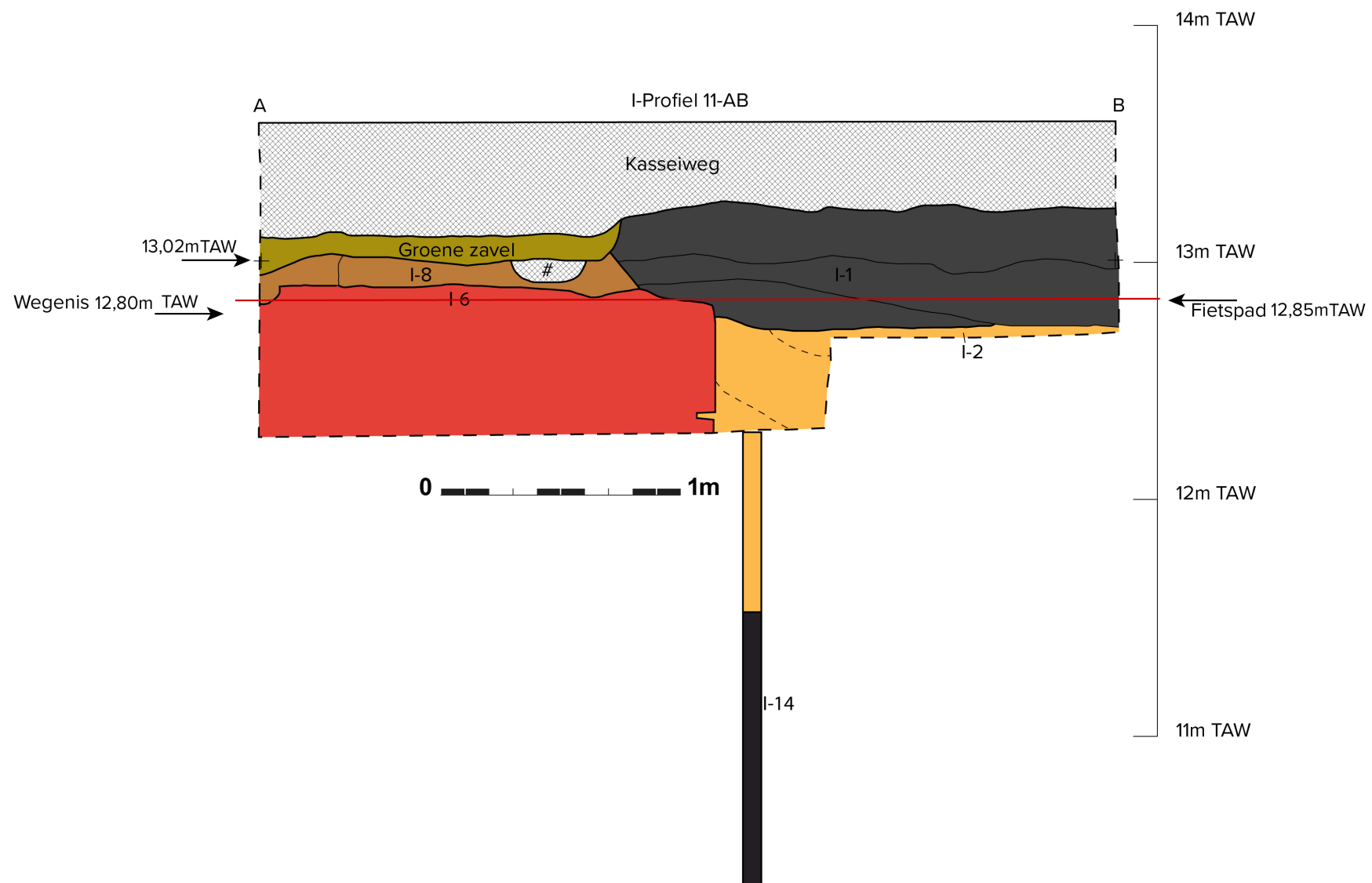
Figuur 1. Ontwerpplan (bron: Dirk Vandekerckhove landschapsarchitect/BobMcMaster architecten).

Tabel 1. Overzicht dieptes van de archeologische niveaus en de geplande werken.

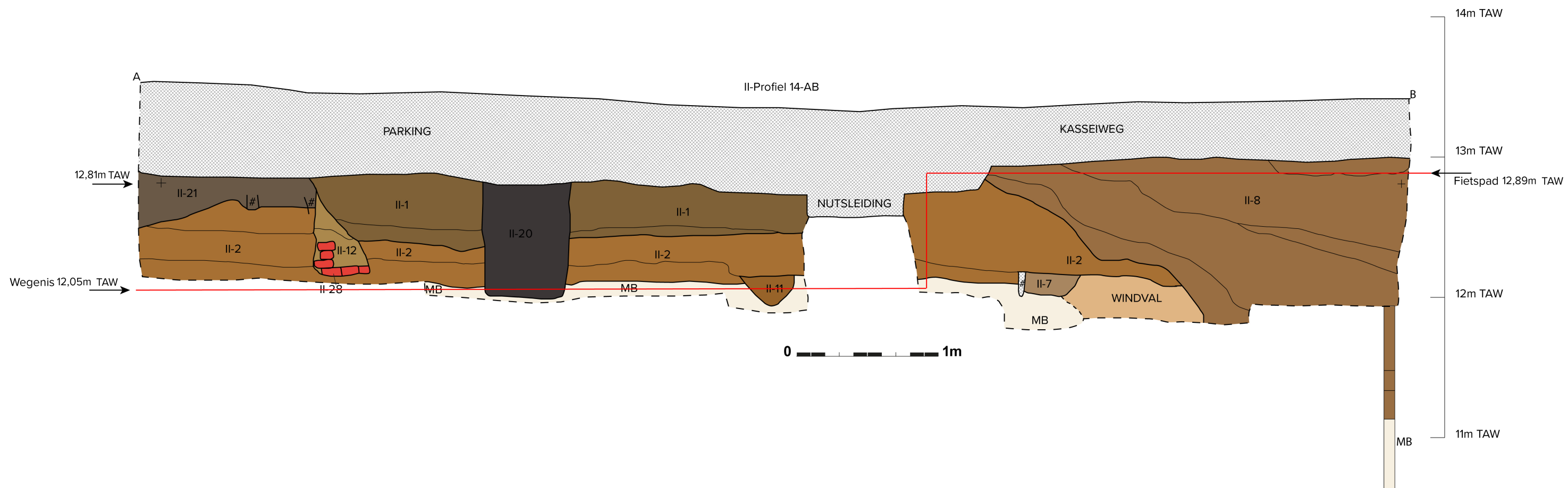
	TAW Maaiveld	TAW Archeologisch niveau	TAW Ingrep bodem
Zone I	13,60m	GPL A: 12,90m (niveau van de Kattepoort); 12,85m (wal)	fietspad: 12,85m
			wegenis: 12,80m
Zone II	13,50-13,41m	GPL A: 12,81m (onder parking); 12,9m (onder kasseien)	fietspad: 12,89m
		GPL B: 12,41m (niveau ploeglaag onder parking);	wegenis: 12,05m
		GPL C: 12,21m (niveau moederbodem)	
Zone III	13,28m	GPL A: tss 12,60m en 12,77m (niveau bastionsgracht, weg, stadsgracht en ophoging onder parking)	wegenis parkeercirkel: 11,96m
		GPL B: 12,40m (hoogste niveau ploeglaag)	onderkant fontein: 11,85m
		GPL C: 12,05m (niveau moederbodem)	
Zone IV deel 1	13,30 - 13,40m	GPL A: 12,60m-12,38m (niveau bovenste pakket gracht van N naar Z)	binnenste parkeercirkel: 11,90m
			tussen parkeercirkel en Woeker: 12,04m
Zone IV deel 2 / kelder	13,34/44	GPL A: 12,34m-12,14 (niveau bovenste pakket gracht van N naar Z)	theaterzaal: 9,74m + funderingspalen tot

Nulpunt = 13,44 m TAW

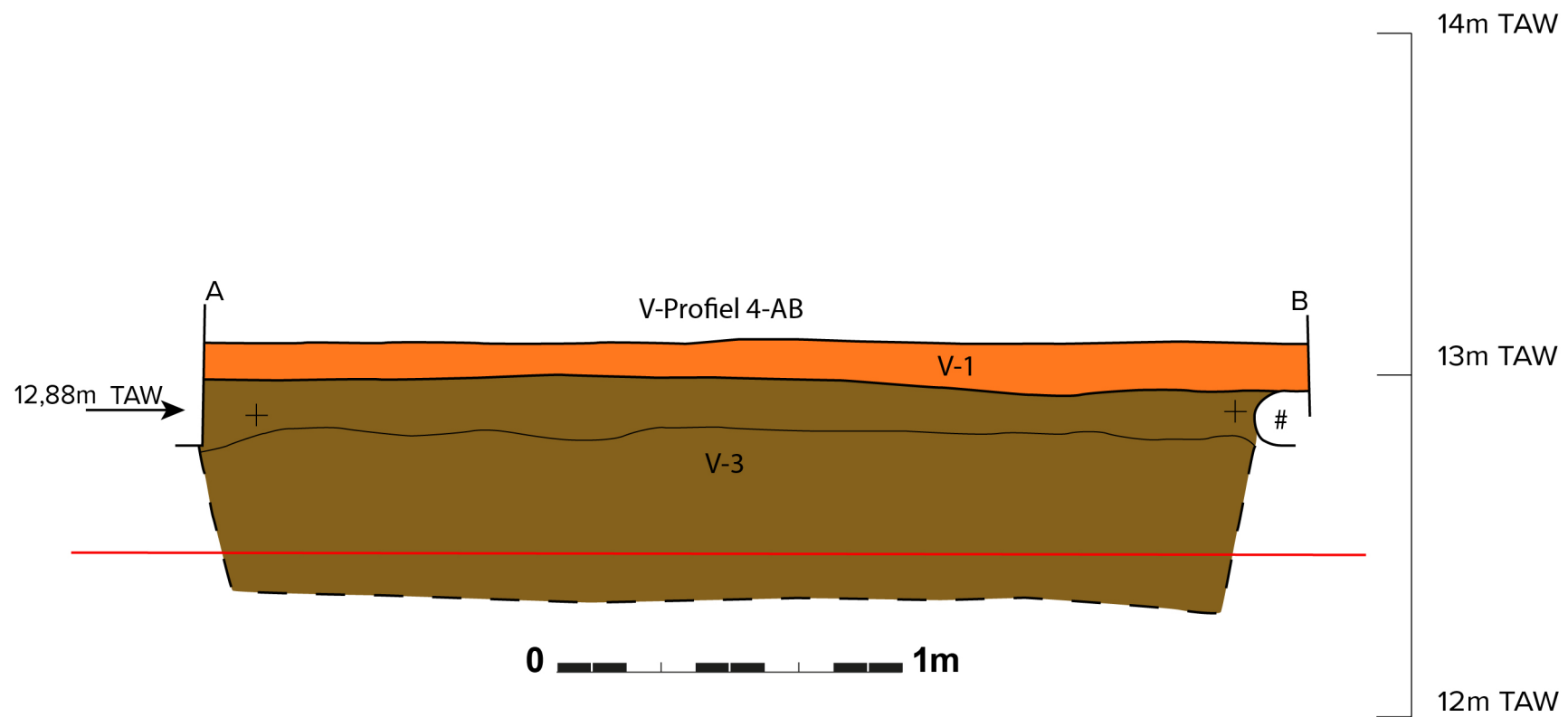
Grondwatertafel (hoogste) = 10,78 m TAW

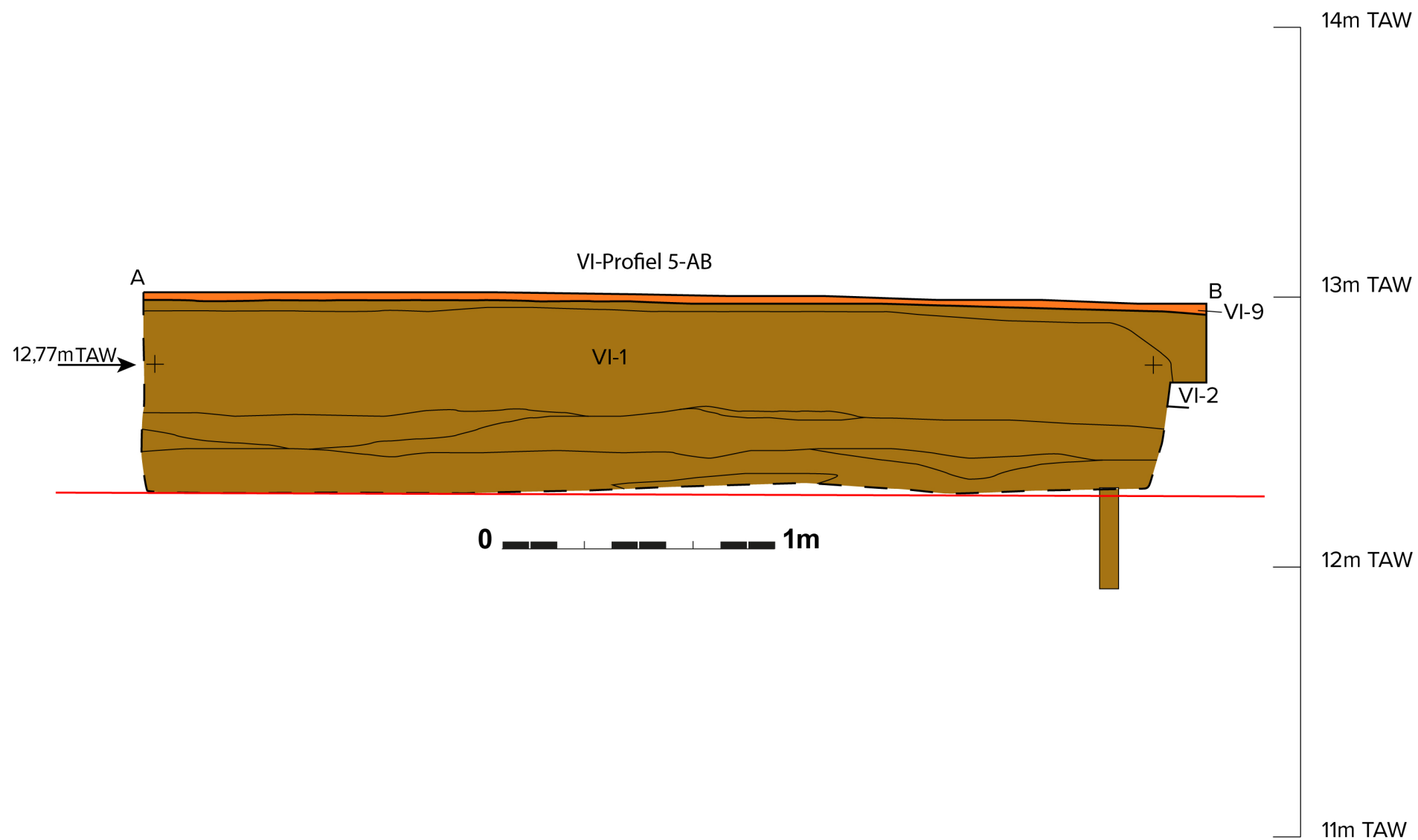
Figuur 2. Profiel 11AB in zone I.

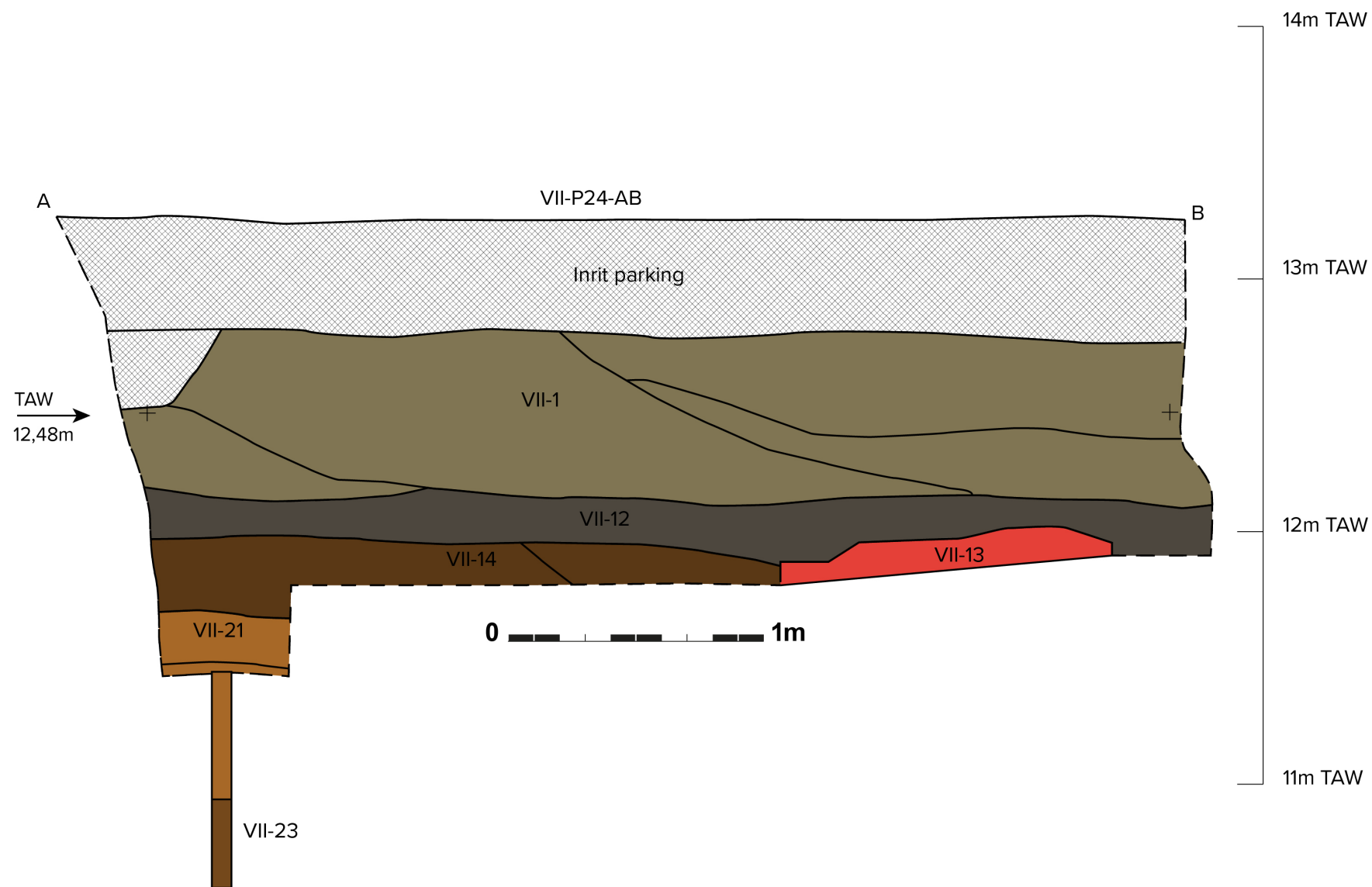
Figuur 3. Profiel 14AB in zone II.

Figuur 6. Profiel 4AB in zone V.

Figuur 7. Profiel 5AB in zone VI.

Figuur 8. Profiel 24AB in zone VII.

1.4 DE WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Tijdens het archeologische proefsleuvenonderzoek zijn enerzijds en voornamelijk sporen aangetroffen die te linken zijn aan de **middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadverdediging** van de stad Oudenaarde, maar zijn anderzijds ook **oudere, middeleeuwse nederzettingssporen** aangetroffen.

- De **dempingspakketten van de laatmiddeleeuwse stadsgracht**, evenals de **fundering van een stadspoort** zijn aangetroffen. Deze funderingsresten behoren tot de laatmiddeleeuwse **Kattepoort**, dewelke later in de postmiddeleeuwen enkel nog dient als toren, met name de **Blaffaerttoren**. Het restant van een **wallichaam**, opgeworpen tegen de Kattepoort, is eveneens opgetekend. Naar analogie met de constructiewijze van de Baarpoort, opgegraven door SOLVA in 2012, dateren we deze funderingen in de **14de eeuw**. Het aangetroffen aardewerk dateert de dempingspakketten in de **tweede helft van de 15de eeuw en de 16de eeuw**.
- Recentere, postmiddeleeuwse **kuilen en greppels/grachten** doorsnijden de dempingspakketten van de stadsgracht. Deze zijn mogelijk te linken aan de periode waarin dit deel van Oudenaarde ingericht was als bastion.
- Aanvullend zijn ook de dempingspakketten van de **postmiddeleeuwse bastionsgracht** geregistreerd. Het ingezamelde aardewerk plaatst de damping in de **18de eeuw**, wat overeen stemt met het moment waarop de omwalling haar nut heeft verloren.
- Zowel de stads- als bastionsgracht blijken te zijn afgedekt door een **homogeen 18de-/19de-eeuwse pakket** dat bestaat uit aangevoerd grond ter **nivellering** van de gronden.
- Tussen deze grote structuren is een intacte **14de-eeuwse ploeglaag** vastgesteld. Deze is doorsneden door recentere **14de-15de-eeuwse kuilen**.
- Onder de ploeglaag verschijnt de **moederbodem** met enkele **nederzettingssporen** (greppel en paalsporen). Deze sporen zijn **gelijktijdig of ouder dan de ploeglaag**.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigde het **grote archeologische potentieel**, zoals ingeschat in de bureaustudie.

1.5 DE BEPALING VAN DE MAATREGELEN

In een deel van het projectgebied is de verwachting tot kennisvermeerdering door verder archeologisch onderzoek beperkt. In de bureaustudie is reeds de zone van de huidige speelplaats achter het culturele centrum niet weerhouden, daar het kennispotentieel binnen het gabarit van de werken nihil is. Het proefsleuvenonderzoek heeft aanvullend aangetoond dat verder archeologisch onderzoek binnen de muren van het bestaande culturele centrum ter hoogte van de straat Woeker en het hoekgebouw van evenementenzaal de Brandwoeker evenmin noodzakelijk is. Ook een deel van het nieuwe fietspad en een deel van de parkeercirkel zijn niet weerhouden na het aftoetsen van de geplande werken aan de archeologische vaststellingen.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat in de resterende zones van het projectgebied archeologische lagen bewaard zijn, die geraakt zullen worden door de geplande werken. De site kan, gezien de impact van de geplande werken, niet volledig in situ worden bewaard. Gelet op het aanwezige kennispotentieel binnen het projectgebied en de impact van de werken is verder onderzoek noodzakelijk.

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Een archeologisch vooronderzoek is volledig doorlopen. Hieronder wordt de opportuniteit van de diverse methoden van **archeologische opgraving** afgewogen:

Methode	Opportuun	Motivering
Werfbegeleiding	Ja	Mogelijk en nuttig. Het potentieel van archeologisch erfgoed is aangetoond door het uitgevoerde bureauonderzoek. In de fase van het proefsleuvenonderzoek kon echter in een gedeelte van het projectgebied de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed niet worden aangetoond of uitgesloten.
Opgraving	Ja	Mogelijk en nuttig. Het potentieel en de aanwezigheid van archeologisch erfgoed is aangetoond door het uitgevoerde bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek.

Afweging van de opportuniteit van de onderzoeksmethodes

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een archeologisch vervolgtraject voorgesteld dat bestaat uit:

Opgraving

Rekening houdend met het aanwezige kennispotentieel in het projectgebied wordt in het onderstaande een programma van maatregelen opgesteld.

De definities die hierbij gehanteerd zullen worden zijn, overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 4.0:

“Archeologische opgraving:

het gebruik van wetenschappelijke methoden en technieken waarmee doelbewust de ondergrondse, aan de oppervlakte of onder water aanwezige archeologische artefacten en archeologische sites worden opgespoord, vrijgelegd en door opgraving worden onderzocht en waarbij de archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten archeologische ensembles vormen (afkorting: opgraving).”

De archeologische opgraving wordt toegepast in zones waar met zekerheid archeologisch erfgoed te verwachten is en waar door de impact van de werken ook in de diepte moet opgegraven worden. Een opgraving dient voor de werken te gebeuren.

Werfbegeleiding

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 4.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

“De werfbegeleiding is een bijzondere vorm van de archeologische opgraving. Ze is daardoor onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is.”

De werfbegeleiding zal geschieden volgens de bepalingen van de CGP 4.0: de technieken van opgraving, het assessment en de verwerking van de opgravingsresultaten, de rapportering over het onderzoek, de conservatie en de omgang met het archeologisch ensemble gebeuren op dezelfde wijze als bepaald voor opgravingen. De werfbegeleiding kan gebeuren tijdens de werken.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2022F422

Sitecode: 22-oud-BW

Wettelijk depotnummer: D/2024/12.857/9

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Oudenaarde, Woeker

Bounding box:

punt 1: x= 96262,3 / y= 170922,2

punt 2: x= 96428,3/ y= 170771,6

Kadastrale gegevens:

Oudenaarde, Afdeling 1, Sectie B, perceelnummers: 3/02P036, 3/02K036, 3/02E044, 03/02D044, 3/02M036, 321/2B, 3/02Y039, 3/02F044, 3/02C044, 3/02W039, 3/02Y036 en openbare weg (Figuur 1).

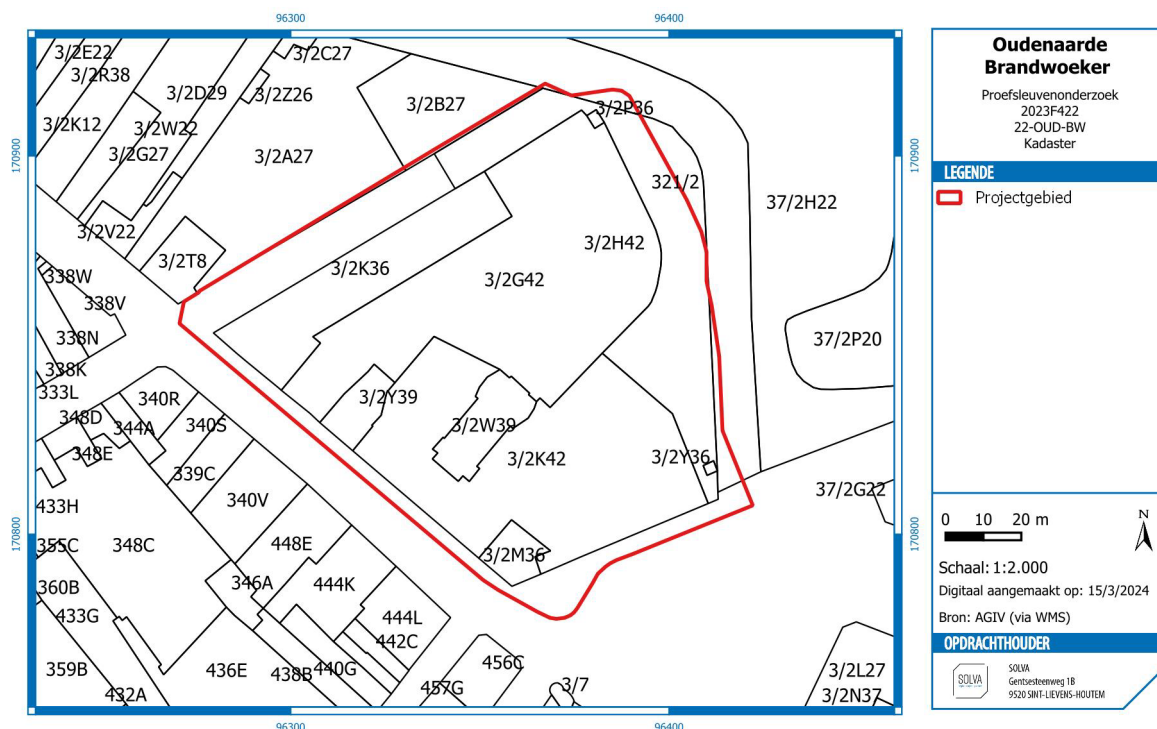
Topografische kaart: zie Figuur 2

Betrokken actoren en specialisten:

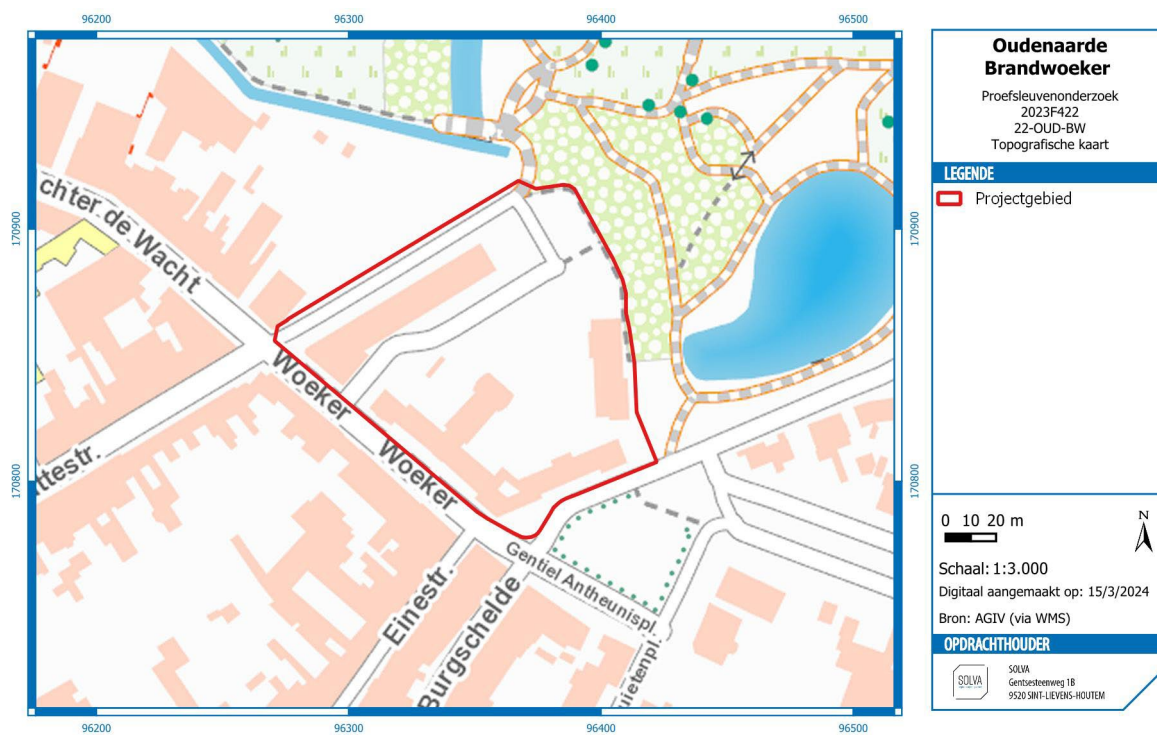
- Erkend archeoloog: Cateline Clement
- Tekst: Cateline Clement & Laure Meesen
- Kaartmateriaal: Cateline Clement
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 9: Het projectgebied op de kadastrale kaart.

Figuur 10: Het projectgebied op de topografische kaart.

2.2 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

2.2.1 DE GEPLANDE WERKEN

De stad Oudenaarde wenst een nieuwe cultuursite te realiseren ter hoogte van de bestaande evenementenzaal De BrandWoeker, het cultureel centrum De Woeker en de Academie Parcour. De realisatie van deze nieuwe cultuursite behelst de herinrichting van quasi het volledige projectgebied (ca. 12500 m²).

De werken omvatten zowel de verbouwing van de bestaande gebouwen, als de herinrichting van de achterliggende gronden waar heden parkeergelegenheid is. Hierbij worden de invalswegen, de parkeerzones en het speelterrein hertekend.

Met betrekking tot de gebouwen wordt een deel van de bestaande gebouwen afgebroken. De resterende bestaande gebouwen zullen deel uitmaken van een nieuw en groter cultuurcentrum. Dit gebouw krijgt een tweede podiumkunstenzaal dewelke ruim vier meter wordt uitgegraven. Werken zullen ook plaats vinden binnen de muren van de bestaande gebouwen van het cultureel centrum en de evenementenzaal.

De herinrichting van de parkeerzone omvat zowel de creatie van een ingegraven parkeercirkel, de vernieuwing van de autorijweg en bepaalde fietspaden, als de creatie van groenzones en de heraanleg van de bestaande speelplein.

2.2.2 DE ACTUELE ARCHEOLOGISCHE KENNIS OVER HET TERREIN

Tijdens het **uitgevoerde bureauonderzoek (2022L23, ID25553)** was reeds duidelijk dat het projectgebied zich op historisch vlak op een zeer interessante plaats bevindt. Het projectgebied is gelegen op de rand van de historische kern van Oudenaarde. Meer specifiek ter hoogte van de laatmiddeleeuwse stadsomwalling en de latere postmiddeleeuwse bastionering. Een deel van het projectgebied valt ook samen met de locatie van de vroeger woonwijk “Eindries”. Tevens werd er vermoed dat de Kattepoort of de latere Blaffaerttoren nog kon aanwezig zijn binnen het projectgebied, meer bepaald aan het begin van de Kattestraat.

Het proefsleuvenonderzoek (2022F422) bevestigde het wetenschappelijke kennispotentieel, zoals is ingeschat op basis van het bureauonderzoek. **Het onderzoek bracht onder meer sporen van de middeleeuwse stadsgracht, de postmiddeleeuwse bastionsgracht, een wallichaam, de fundering van een (post)middeleeuwse stadstoren/-poort en middeleeuwse nederzettingssporen aan het licht.**

- In **zone I** is een deel van de Kattepoort/ Balffaerttoren en wallichaam aangesneden. Vermoedelijk betreft het de laatmiddeleeuwse Kattepoort en dit op basis van de constructiewijze.
- In **zones II en III** kon de insnijding en enkele dempingspakketten van de postmiddeleeuwse bastionsgracht vastgesteld worden. Ook is in beide sleuven een middeleeuwse ploeglaag waargenomen. In zone II kwamen onder deze ploeglaag nederzettingssporen, meer bepaald twee paalsporen en een greppel, aan het licht. Zowel in zone II als zone III zijn recentere kuilen herkend. In zone II gaan twee kuilen doorheen de oude ploeglaag. In sleuf III is de insnijding en enkele dempingspakketten van een mogelijks oudere fase van de postmiddeleeuwse bastionsgracht aangesneden.
- In **zones V en VI** zijn een aantal ophogingspakketten waargenomen. Deze kunnen in verband gebracht worden met de constructie van de voormalige muziekacademie, heden het cultureel centrum, opgericht op het einde van de 19de eeuw. In beide zones zijn de funderingen van de muren van het cultureel centrum zichtbaar.
- **Zone VII** tenslotte bracht eveneens postmiddeleeuwse ophogings- of nivelleringspakketten aan het licht. Eveneens is een bakstenen overwelfde riool opgetekend. Onder deze pakketten zijn sporen van een wallichaam opgetekend.

Een gedetailleerde omschrijving is te vinden onder hoofdstuk 2.2.5, Verslag van Resultaten.

2.2.3 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE VAN HET TERREIN

Op basis van de bureaustudie en het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek kan gesteld worden dat het projectgebied **een hoog archeologisch potentieel** heeft. Op het projectgebied zijn sporen van de **middeleeuwse en de postmiddeleeuwse stadsverdediging** terug gevonden, evenals **bewoningssporen uit de late middeleeuwen en antropogene sporen uit de postmiddeleeuwen, mogelijk te linken aan de bastionneringsperiode.**

- De geregistreerde elementen van middeleeuwse stadsverdediging omvatten de **fundering van de Kattepoort**, in associatie met een **wallichaam**, en de aanwezigheid van de **middeleeuwse stadsgracht**. De **dempingspakketten** van de stadsgracht zijn op dit moment te dateren in de **tweede helft van de 15de en de 16de eeuw**. Binnen de stadsgracht was het in de context van de proefsleuven nog niet mogelijk om een fasering vast te stellen en zicht te krijgen op de oudste fase van de stadsgracht.
- De postmiddeleeuwse stadsverdediging is vertegenwoordigd door de **gedempte bastionsgracht**. In de context van de proefsleuven is vastgesteld dat deze is gedempt in de **18de eeuw**. Op basis van het vooronderzoek blijkt dat de bastionsgracht mogelijk een oudere, iets bredere uitgraving kende. Het vooronderzoek liet echter niet toe om zicht te krijgen op een fasering en datering van eventuele oudere fases. De middeleeuwse Kattepoort, die op basis van de constructiewijze gedateerd is in de 14de eeuw, kent continuïteit in de postmiddeleeuwen als de **Blaffaerttoren**. De Kattepoort verliest haar functie als poort en blijft in gebruik als een toren in de stadsmuurverdediging. Binnen de contouren van de proefsleuven was het niet mogelijk om zicht te krijgen op de volledige lay-out van de toren en op eventuele verbouwingen of constructie fases. De middeleeuwse stadsgracht is gedempt op de overgang van de late middeleeuwen naar de postmiddeleeuwen. Tijdens de proefsleuven was het nog niet mogelijk om een fasering vast te stellen en zicht te krijgen op verschillende fases van de stadsgracht. Het onderzoek uit 1994 ter hoogte van de huidige theaterzaal geeft alvast blijk van een fasering van de stadsgracht, waarbij de recentste fase te dateren is in 16de-17de eeuw.
- Overige antropogene sporen zijn enerzijds middeleeuws en anderzijds postmiddeleeuws. Uit de middeleeuwse periode treffen we **sporen van bewoning** aan in de vorm van een **ploeglaag, een wegtracé, een greppel, paalsporen en kuilen, te dateren in de 14de en de 15de eeuw**. Enkele sporen zijn duidelijk recenter dan de 14de-eeuwse ploeglaag; andere sporen zijn mogelijk ouder dan of gelijktijdig met de ploeglaag. De **postmiddeleeuwse** sporen omvatten voornamelijk **kuilen**, evenals twee **grachten**. Verscheidene kuilen en de twee grachten doorsnijden de 15de-16de-eeuwse dempingspakketten van de stadsgracht. Hun functie is niet duidelijk. Gezien hun recentere datering dan de demping van de stadsgracht zijn deze sporen mogelijk te linken aan de ingebruikname van deze terreinen als bastion.

2.2.4 DE DOELSTELLING(EN) VAN HET ONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen die niet kunnen gevrijwaard worden, te registreren zodat de archeologische informatie behouden blijft. Het onderzoek wil daarbij ook streven naar een kennistoename over deze plaats en wil potentiële onderzoeksvragen formuleren die van nut kunnen zijn bij toekomstige werken/onderzoeken.

2.2.5 DE TE BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Algemeen

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de chronologie van de aanwezige archeologische resten opgebouwd?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Zijn er sporen aanwezig die wijzen op de aanwezigheid van een oude akkerland buiten de grenzen van de historische stad? Zo ja, hoe kan deze gedateerd worden? Op basis van welke gegevens?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Kunnen de materiële resten ons iets vertellen over de socio-culturele omstandigheden van de bevolking doorheen de tijd?

- Kunnen sporen toegewezen worden aan de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadsverdediging – gracht, wal, muur, toren?
- Wat is de ruimtelijke afbakening van deze elementen?
- Hoe verhouden de verschillende elementen zich tot elkaar?
- Is het mogelijk een fasering te achterhalen binnen deze elementen?
- Is het mogelijk deze fasering te dateren?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Wat kunnen deze archeologisch resten ons vertellen over de ontwikkeling van de stadsverdediging van Oudenaarde?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Oudenaarde?

Pre-stedelijke sporen

- Zijn er nog sporen onder de (laat)middeleeuwse landbouwlaag bewaard?
- Zijn er nog sporen onder de middeleeuwse stadsgracht en postmiddeleeuwse bastionsgracht bewaard?
- Uit welke periode stammen de sporen? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Maken deze deel uit van een occupatie?
- Is het mogelijk om een onderlinge relatie vast te stellen? Maken ze deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van de archeologische indicaties een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van een occupatie?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden?

Stedelijke ontwikkeling

- Wat is de aard, omvang, datering, ruimtelijke samenhang en conservatie van de aangetroffen nederzettingssporen?
- Kunnen deze toegekend worden aan een woonsite?
- Is er sprake van continuïteit in de bewoning?
- Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen? Gaat het om bewoningssporen? Zijn er funeraire sporen terug te vinden?
- Is er sprake van een zonering in het geheel van sporen, zijn er artisanale of andere activiteiten af te bakenen?
- Hoe verhouden deze sporen zich tot de stadsverdedigingselementen?
- Kunnen de archeologische nederzettingssporen in verband gebracht worden met de middeleeuwse woonwijk Eindries?
- Wat kunnen deze archeologisch resten ons vertellen over de stadsontwikkeling van Oudenaarde?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?

Stadsverdediging

Stadsmuur en -poort

- Wat is de opbouw van de stadsmuur/-poort? Hoe is deze gefundeerd?
- Wat is de materiaalsamenstelling van de muur/poort? Is er nog opgaand muurwerk bewaard? Of gaat het enkel om funderingen?
- Zijn er verschillende fases te herkennen in de muur/poort? Zijn er verbouwingswerken gebeurd aan de muur/poort?
- Wat is de datering van de muur/poort? Is het mogelijk om de verschillende fases te dateren?
- Wat is de relatie tussen de stadsmuur/-poort en de aarden wal?
- Wat is de relatie tussen de stadsmuur/-poort en de stadsgracht?

Aarden wal

- Wat is de bewaring van de aarden wal?
- Hoe is deze opgebouwd?
- Wat is de ruimtelijke afbakening van deze wal?
- Is er voldoende bewaard om een reconstructie te kunnen maken?
- Wat is de relatie tussen de stadsmuur/-poort, stadsgracht en de wal?
- Zijn er nog oudere sporen bewaard onder de aarden wal?

Stadsgracht

- Uit welke opvullingsfasen bestaat de stadsgracht?
- Kunnen de verschillende fases gedateerd worden?
- Is de ontubbeling van de stadgracht op deze locatie vast te stellen?
- Wat is de relatie tussen de stadspoort/-muur, wal en de gracht?
- Zijn er in de gracht vondstenconcentraties af te lijnen? Zo ja, hoe zijn deze in verband te brengen met de stadspoort/-muur?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaan, gebruik en evolutie van de laatmiddeleeuwse stadsomwalling, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Kan natuurwetenschappelijk onderzoek meer informatie geven over het uitzicht van de gracht? Ging het om een natte gracht? Waren er ook periodes dat de gracht droog stond? Is er een verschil te zien tussen de verschillende fases van de gracht?
- Zijn er nog oudere sporen bewaard onder de stadsgracht?

Bastionnering

Bastionsgracht

- Uit welke opvullingsfasen bestaat de bastionsgracht?
- Kunnen de verschillende fases gedateerd worden?
- Zijn er in de gracht vondstenconcentraties af te lijnen?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaan, gebruik en evolutie van de postmiddeleeuwse bastionnering, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Kan natuurwetenschappelijk onderzoek meer informatie geven over het uitzicht van de gracht? Ging het om een natte gracht? Waren er ook periodes dat de gracht droog stond? Is er een verschil te zien tussen de verschillende fases van de gracht?
- Zijn er nog oudere sporen bewaard onder de bastionsgracht?

Wal

- Is de wal aan de binnenzijde van de bastionsgracht bewaard?
- Zo ja, wat is bouwwijze van deze wal?
- Wat is de ruimtelijke afbakening van deze wal?
- Is er voldoende bewaard om een reconstructie te kunnen maken?
- Hoe verhoudt deze wal zich tot de bastionsgracht?
- Hoe verhoudt de bastionswal zich tot de middeleeuws stadsgacht?
- Zijn er nog oudere sporen bewaard onder de aarden wal?

Weg

- Is de weg aan de binnenzijde van de bastionsgracht bewaard?
- Indien de weg wordt aangesneden, zijn er verschillende fases te herkennen?
- Wat is de opbouw van de weg?
- Is er sprake van een verhard wegdek?
- Is het mogelijk om de verschillende fases te dateren?

Materiële cultuur

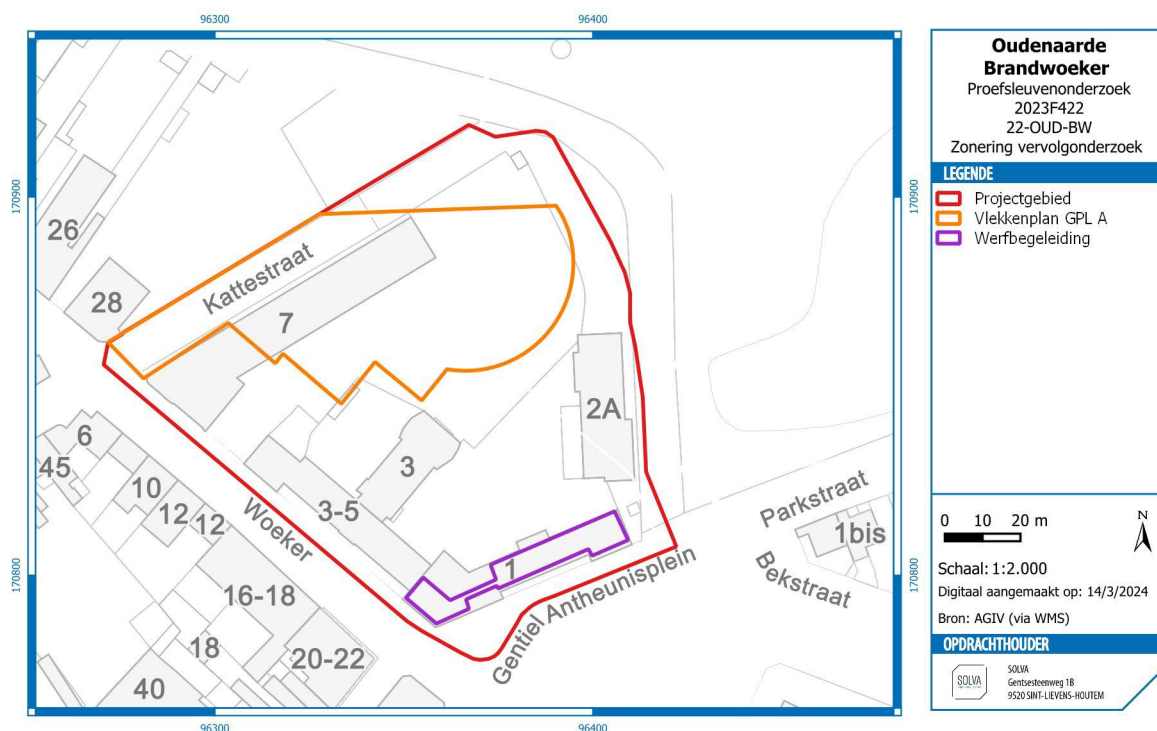
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? En wat is hun conserveringsgraad?
- Wat zeggen de vondsten over de datering van de site?
- Is er een evolutie te zien in het gebruikte aardewerk - met aandacht voor de import van het aardewerk en de verschillende vormen? Kan er ook een functioneel onderscheid gemaakt worden binnen het aardewerkensemble?
- Kunnen er artisanale of andere activiteiten gedefinieerd worden op basis van de vondsten? Wat is de aard en datering van het vondstmateriaal?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)?
- Levert het vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site?
- Is aan het vondstmateriaal informatie te ontleen over de voormalige bewoners van de site?
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over het voedselpatroon en de bestaanseconomie van deze bewoning?
- Wat kan er op basis van het botanisch vondstmateriaal gezegd worden over het landschap rond de site en eventueel de evolutie ervan?
- Indien er voldoende botanisch vondstmateriaal beschikbaar is. Is er een verschil of evolutie merkbaar tussen verschillende periodes?

2.3 DE ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

2.3.1 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE OPGRAVINGSSTRATEGIE, -TECHNIEKEN, EN ONDERZOEKSMETHODEN

De **opgraving/werfbegeleiding** en rapportage zal geschieden aan de hand van een volledige digitale registratie in de relationele archeologiedatabank van **SOLVA**. In deze integrale en geïntegreerde databank zijn alle stappen van opgraving tot en met deponering en beheer vervat. De relationele databank maakt een doorgedreven analyse van sporen, spoorcombinaties en structuren mogelijk, in relatie tot elkaar en tot de vondsten, maar tevens in relatie/confrontatie met andere opgravingsprojecten. De databank streeft tevens naar gegevensuitwisseling met andere databanken. Daartoe zijn op diverse niveaus in de databank exports mogelijk, zodat de gegevens ook kunnen beschikbaar gesteld worden en geïntegreerd worden in andere databanken. Aan dit aspect zal ook in het na-traject aandacht geschonken worden.

De opgraving/werfbegeleiding en rapportage zal geschieden volgens de Code van Goede Praktijk 4.0. We vermelden hieronder enkele bijzondere aandachtspunten.

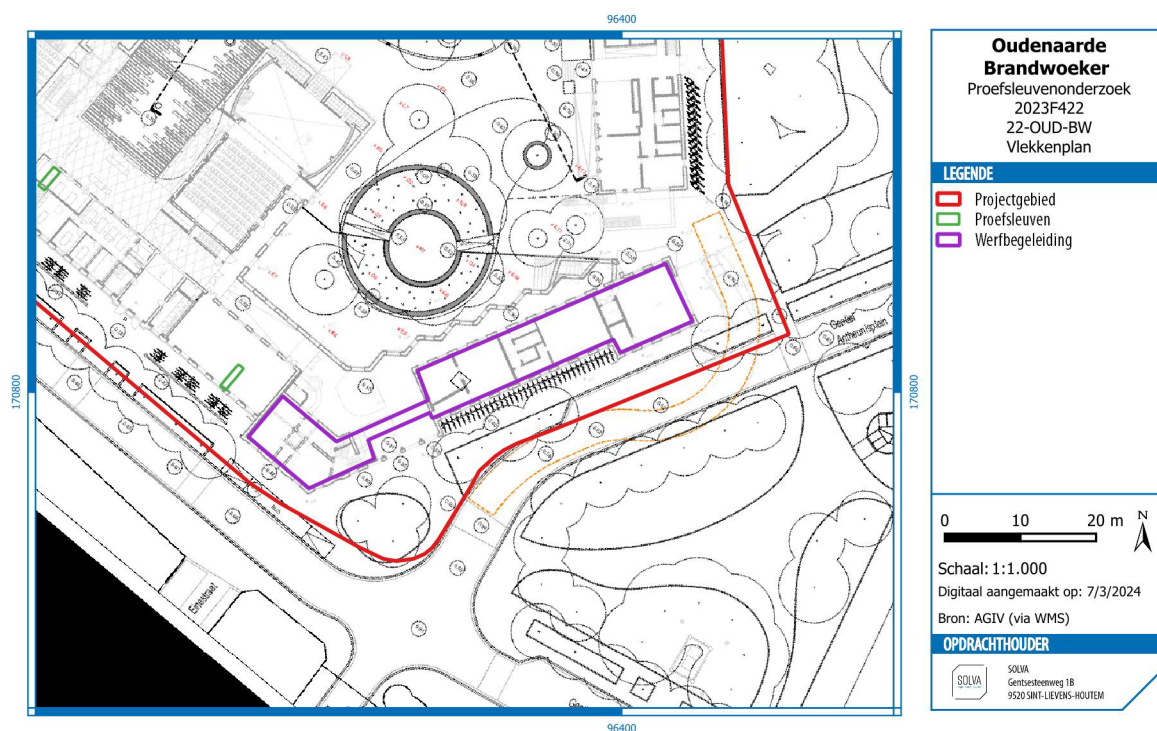

Figuur 11. Zonering vervolgonderzoek op het GRB.

Werfbegeleiding

De weerhouden zone betreft de gebouwen van de muziekacademie (Figuur 11, Figuur 12). De geplande verstoringsdiepte is 72 cm. De werfopvolging is vooral gericht op het detecteren en vervolgens registreren van eventuele restanten van de Einapoort. Bijgevolg is er bijzonder aandacht voor de aanwezigheid van muren/funderingen.

Muren worden in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer. Van muren worden minstens de omtrek, bouwnaden en eventuele negatieve indrukken ingetekend. Baksteenformaten worden genoteerd (lengte x breedte x dikte). Muren worden in hun geheel en in delen volledig gefotografeerd, frontaal, met overlapping in de foto's.

Figuur 12. Afbakening van de zone waarin werfbegeleiding wordt geadviseerd.

Opgraving

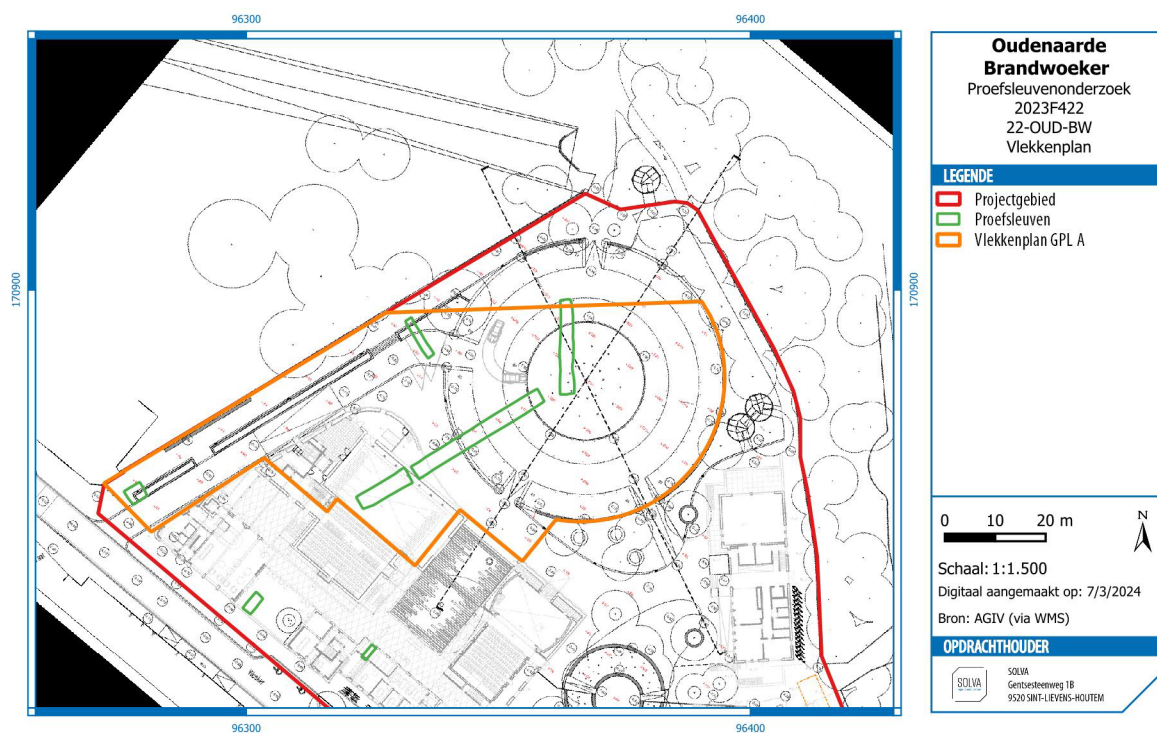
De onderzoekszone omvat delen van de huidige wegevis en parking en delen van de loods van de voormalige brandweerkazerne, of delen van de geplande wegevis + fietspad, parkeercirkel, laad- en loszone en theaterzaal (Figuur 11). Het onderzoek zal bijgevolg in deelzones opgesplitst worden. Dit in afstemming op de werfinrichting.

Het aantal grondplannen is gebaseerd op de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Op basis van de vaststellingen zijn **minstens drie grondplannen** nodig.

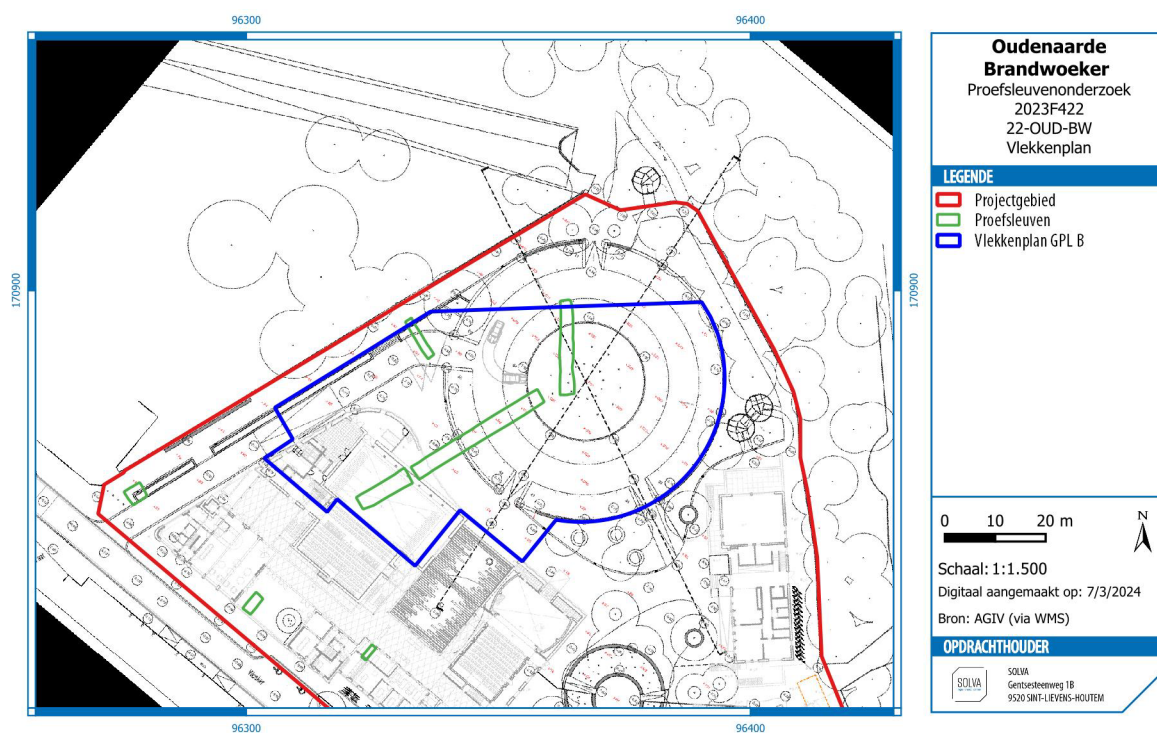
1. Een eerste grondplan, grondplan A, wordt aangelegd tot net onder de bestaande verstoring (Figuur 13).
2. Een tweede grondplan, grondplan B, wordt aangelegd, hetzij tot op de ploeglaag, hetzij arbitrair in de dempingspakketten van de stads- en bastionsgracht (Figuur 14). Dit om deze grote structuren beter te begrijpen en de coupes correct uit te kunnen zetten.
3. Een derde grondplan wordt, naargelang de vaststellingen op grondplan B, lokaal aangelegd tot op de moederbodem. Dit zal voornamelijk zijn in de zones waar de ploeglaag is opgetekend (Figuur 15).

De opgraving van de **zone van het podium van de theaterzaal** geschiedt binnen de contouren van een Berlinerwand. Hier zullen andere criteria gehanteerd worden. Op deze locatie verwachten we enerzijds de dempingspakketten van de stadsgracht en recentere sporen die deze doorsnijden. Anderzijds kunnen we, naar analogie met de resultaten van het archeologisch onderzoek uitgevoerd in 1994 en 1995 t.h.v. de huidige theaterzaal en de speelplaats, ook oudere sporen verwachten. Tijdens deze onderzoeken zijn namelijk oudere sporen, met name een spitlaag uit de ijzertijd, aangetroffen, evenals niet gedateerde houten (weg)structuren.

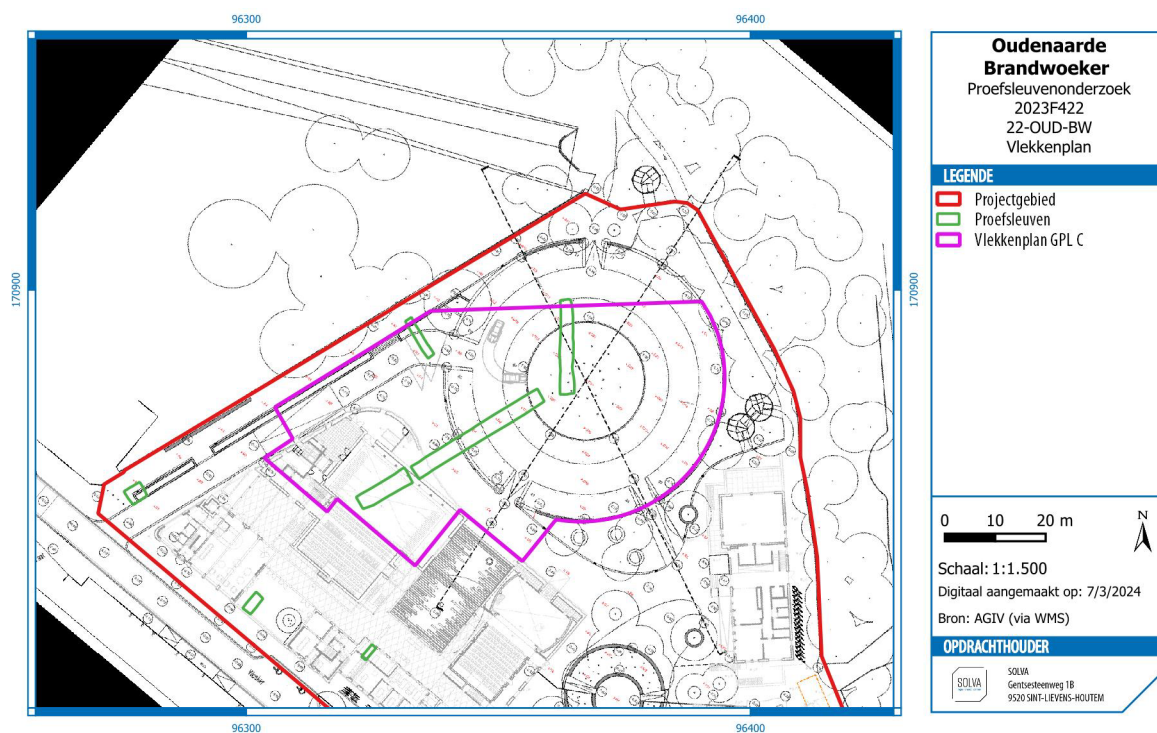
De op te graven zone zal in **verschillende fases** onderzocht worden, **voorafgaand aan de start van de werken** (Figuur 16). Hierbij wordt tegemoet gekomen aan de toegankelijkheid tot parkeergelegenheid en de gebouwen en wordt rekening gehouden met de fasering van de geplande werken.

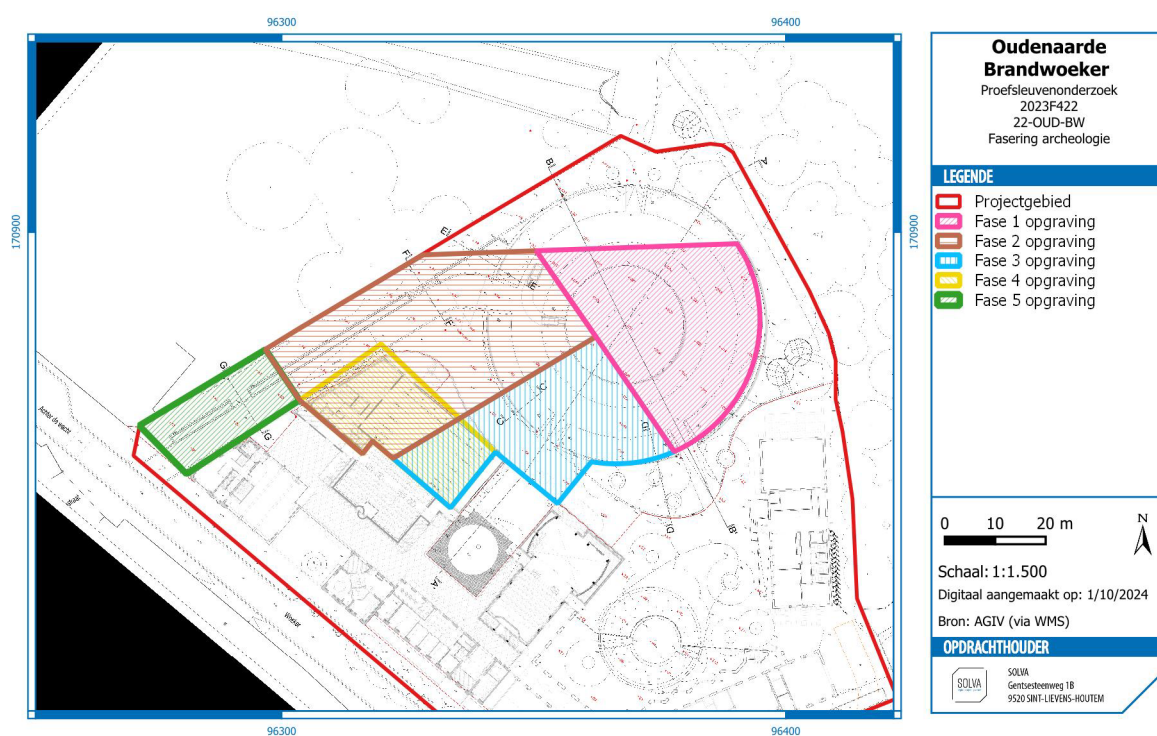
Figuur 13. Afbakening van de zone waarin dient opgegraven te worden tot op een eerste archeologisch relevant niveau.

Figuur 14. Afbakening van de zone waarin dient opgegraven te worden tot op een tweede archeologisch relevant niveau.

Figuur 15. Afbakening van de zone waarin dient opgegraven te worden tot op een derde archeologisch relevant niveau.

Figuur 16. Afbakening van de verschillende onderzoeksfases, 1 tem 5, binnen de te onderzoeken zone tot op grondplan A.

Specifieke aandachtspunten

De afgraving van het bovenste niveau tot het eerste relevante archeologische niveau gebeurt machinaal. Indien meerdere vlakken moeten worden aangelegd, wordt het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt vooraleer er verdiept wordt. Dit verdiepen kan machinaal of manueel gebeuren. Het machinaal afgraven tot het volgende archeologische niveau zal steeds gebeuren onder begeleiding van een erkend metaaldetectorist.

Opgelegde zones mogen niet betreden worden met de kraan en/of ander zwaar materieel.

Er worden maatregelen genomen tegen overlast door regen- en/of grondwater, die niet schadelijk zijn voor het bodemarchief. Indien de registratie van sporen gehinderd wordt door een hoge grondwaterstand wordt er kaderbemaling voorzien. Concreet gaat het om waterputten of sporen van eenzelfde aard. Bij de plaatsing ervan wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van dit bodemarchief en de op te graven zones.

Bij elk grondplan dat wordt aangelegd, wordt het vlak opgekuist en gefotografeerd en de aanwezige sporen geregistreerd en beschreven (relationele databank). Het aanwezige vondstmateriaal wordt integraal gerecupereerd. Vervolgens worden de sporen gecoupeerd om een beter inzicht te verwerven in hun aard en samenstelling. Deze coupes worden eveneens volledig geregistreerd en beschreven en het vondstmateriaal gerecupereerd.

De relevante profielen worden geregistreerd en beschreven. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van vlak en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden.

Indien muren worden aangetroffen, worden deze in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer. Van muren worden minstens de omtrek, bouwnaden en eventuele negatieve indrukken ingetekend. Baksteenformaten worden genoteerd (lengte x breedte x dikte). Muren worden in hun geheel en in delen volledig gefotografeerd, frontaal, met overlapping in de foto's.

Wanneer er vloeren worden aangetroffen, worden deze in detail gedocumenteerd in functie van gebruikssporen en resten van er op of in gebouwde constructies (binnenmuren, doorgangen, negatieve sporen, ...). Vloeren worden minstens in hun geheel gefotografeerd. Bij een vloer met een bepaald patroon worden detailfoto's genomen met schaallat. Een vloer met decoratieve tegels wordt in detail ingetekend en gefotografeerd. Indien de vloeren moeten uitgebroken worden, dienen deze tegels, ook de niet-decoratieve wanneer ze deel uitmaken van de decoratieve vloer, gerecupereerd te worden en krijgen ze een nummer dat op het detailplan wordt aangeduid. Bij de recuperatie van de tegels worden de nodige conservatiemaatregelen in acht genomen. Alle eco- en artefacten in een opmaaklaag worden ingezameld.

Hoewel er geen verwachting naar is, zullen eventuele begravingen geregistreerd worden volgens het afwegingskader "Menselijke resten", opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed.

Rapportage

Het gebruik van gestandaardiseerde fiches en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De dienst archeologie van **SOLVA** heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een databank geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten. Deze databank is geen star gegeven, maar een 'ongoing' project, te meer nu ook de stap is gezet naar een volledig digitale registratie op het terrein.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het spoor. Deze kleinste eenheid valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de contexten. Contexten groeperen één of meerdere sporen. Elke context krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze context behoort. Het is evenwel zo dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context. Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de context waartoe ze behoren. Vanuit dit contextniveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die context en waaraan de vondsten, tekeningen en foto's verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de contexten onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de structuren. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere contexten. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste contextnummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (contextniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een context (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (contextniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke context tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeerd onder een structuur telkens de tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan de contexten die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende contexten die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Het zijn de contextnummers en, indien gegroepeerd onder een structuur, de structuurnummers die verder in de tekst de leidraad vormen. Voor de volledigheid geven we nog mee dat er thesauruslijsten zijn opgesteld die duidelijk definiëren welke archeologische gehelen als context dan wel als structuur geïnterpreteerd worden.

Wat de vondsten en de staalnames betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie en datering voorziet. Beide gebeuren zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende inventarisnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt 'automatisch' een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, context- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map 'bijlagen': rapport, plannen, overzichtsfoto's, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan, ...

Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie:

Het is bijzonder moeilijk om in deze fase het type en aantal waarderings- en analyses in te schatten. Onderstaande analyses zijn hooguit richtinggevend, het uiteindelijke aantal en het soort analyse zal bepaald worden na assessment en kan (in functie van de aangetroffen contexten) afwijken. De opgegeven aantallen zijn in verhouding tot de beperkte oppervlakte van de op te graven zone, maar er wordt met het oog op het goed inschatten van het belang van de vondsten voor de oudste stadsgeschiedenis wel nadrukkelijker ingezet op voldoende dateringsmogelijkheden. De opgraving kan op dit punt immers een wezenlijke bijdrage leveren aan onze kennis.

AMS-datering: 20 analyses ter ondersteuning van de datering van de diverse archeologische structuren en zones.

Bodemkunde: 1 dag veldwerk, een analyse en rapportering

Dendrochronologie: 5 analyses

Archeozoölogie: 10 dagen waardering en rapportage

Macrostenen: waardering (6) en analyse (3)

Pollenstenen: waardering (6) en analyse (3)

3D-scanning van het aardewerk: 10 dag

Natuursteendeterminatie: 5

OSL-datering: 3

Micromorfologisch onderzoek: 5 stalen

Tot slot kan verwacht worden dat een aantal conserverende acties moeten ondernomen worden. Er wordt een stelpost van € 20.000 voorzien (röntgenopnames, metaal, aardewerk).

2.3.2 EEN TEKSTUELE MOTIVERING VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN –SITUATIES

Werfbegeleiding

De werfbegeleiding komt tegemoet aan het feit dat de onderzoeksvragen met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van stadsverdedigingselementen, niet zijn beantwoord door middel van een proefsleuvenonderzoek. Om praktische redenen was het niet mogelijk om in de gebouwen van de muziekacademie een proefsleuf aan te leggen. Hoewel de proefsleuven V en VI in het cultureel centrum blijk gaven van meerdere ophogingslagen, kunnen we niet uitsluiten dat in dit deel van de gebouwen archeologische sporen zijn bewaard. Een werfbegeleiding verschaft de gelegenheid om de werken op te volgen en, indien sporen aan het licht zouden komen, deze te registreren.

Opgraving

Het bureauonderzoek toonde het wetenschappelijk kennispotentieel van de site aan. Het proefsleuvenonderzoek bevestigde en verschaft informatie over de aard, bewaring en datering van de aanwezige antropogene sporen. Het afzoeken van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek tot de impact van de geplande werken, geeft duidelijk aan dat het hier aanwezige bodemarchief geraakt zal worden door de werken en **niet in situ kan bewaard worden**.

Een vlakdekkende archeologische opgraving, in meerdere archeologische niveaus, is aangewezen, om volgende redenen:

- **Ruimtelijk inzicht** in de grote structuren, zoals de stads- en bastionsgracht. En dit teneinde volgende vragen:
 - Wat is de begrenzing van deze sporen?
 - Hoe verhouden deze zich tot elkaar?
 - Is er sprake van een fasering en zo ja, wat is de datering van deze fasering?
 - Hoe kunnen een coupe en boringen geplaatst worden zodat maximaal inzicht kan verworven worden in deze structuren.
- **Het in kaart brengen van de antropogene sporen die niet geraakt zijn door deze grote structuren.** Het is immers duidelijk dat ook middeleeuwse nederzettingssporen zijn bewaard tussen deze structuren en onder de nivellerende laag op het terrein. Een opgraving in verschillende vlakken laat toe om de sporen die duidelijk recenter zijn dan de middeleeuwse ploeglaag in kaart te brengen, en eveneens de oudere of gelijktijdige sporen te capteren op het niveau van de moederbodem.

2.3.3 DE AFBAKENING VAN HET TE ONDERZOEKEN GEBIED

Op basis van het afwegen van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek tegenover de impact van de werken zijn onderzoekszones afgebakend per op te graven grondplan (cf. supra).

Zoals gesteld, zal gewerkt worden met verschillende grondplannen:

- De onderzoekszone waar tot op een eerste grondplan, grondplan A, dient afgegraven omvat zowel het fietspad, de wegenis, het merendeel van de parkeercirkel, een deel van de zone tussen de parkeercirkel en de uitbreiding van het cultureel centrum, evenals de zone van het podium van de nieuwe theaterzaal. De noordelijke grens binnen de parkeercirkel is vastgelegd op basis van de insnijding van de bastionsgracht ter hoogte van de ploeglaag en moederbodem, plus een marge van 3 meter. Dit geeft de gelegenheid zicht te krijgen op het verloop van de bastionsgracht en de zekerheid om op grondplan B en C oudere sporen te capteren.
- Een tweede en derde grondplan hebben eenzelfde afbakening, iets kleiner dan de onderzoekszone van grondplan A, maar maximaal afgebakend. Dit omdat de proefsleuven geen zicht geven op de afbakening van de grote structuur van de stadsgracht. In de zone tussen de parkeercirkel en de theaterzaal en t.h.v. de theaterzaal zelf is een tweede en een derde grondplan eventueel nodig, afhankelijk van de resultaten op grondplan A. Een grondplan B is een mogelijke noodzaak om beter zicht te krijgen op de afbakening en gelaagdheid en van belang om een coupe correct te plaatsen en oriënteren. Een grondplan C is eventueel noodzakelijk indien onder de stadsgracht moederbodem en oudere sporen aan het licht komen.
- Een grondplan B en C dient met zekerheid aangelegd te worden in de ingegraven wegenis en in het merendeel van de parkeercirkel en dit omwille van de aanwezigheid van middeleeuwse bewoningssporen.

Oppervlaktes van de afgebakende zones per grondplan:

- Grondplan A: 3900 m²
- Grondplan B: 3325 m²
- Grondplan C: 3325 m²
- Werfbegeleiding: ca. 363 m²

Addendum dd november 2024:

Omwille van bomen met erfgoedwaarde op het aanpalende perceel ten noordwesten van het projectgebied, is in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed, Stad Oudenaarde en de landschapsarchitect bekeken hoe de impact van de werken en dus ook van het archeologisch onderzoek kan beperkt worden. Het gaat meer specifiek om de zone van het fietspad. Ter bescherming van deze bomen is overeengekomen om te trachten de bestaande fundering van het fietspad te behouden. Een onderzoek van de dikte en draagkracht van de bestaande fundering is voorzien. Indien blijkt dat de bestaande fundering volstaat en kan behouden worden, raken de werken in de zone van het fietspad niet aan het archeologische bodemarchief. Als dusdanig valt 335 m² weg uit de te onderzoeken oppervlakte van grondplan A:

- Grondplan A: 3565 m²

Daar de kans reëel blijft dat we ook buiten de zone van het fietspad wortels van bomen kunnen raken, zal een European Tree Worker het archeologisch onderzoek begeleiden.

2.3.4 FASERING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK EN DE RELATIE VAN DEZE FASERING TEN AANZIEN VAN DE GEPLANDE WERKEN

De geplande werken ter hoogte van de parking en de gebouwen langsheen de straat Woeker starten in het najaar van 2025. De archeologische **opgraving** zal **voorafgaand** aan de werken worden uitgevoerd. In eerste instantie zal in **vijf fases** het archeologisch onderzoek uitgevoerd worden ter hoogte van de wegenis en parking en ter hoogte van de geplande nieuwe theaterzaal (Figuur 16). Na de uitvoering van de opgraving zal een tijdelijke verharding worden aangebracht, zodanig dat vervolgens de werken aan het culturele centrum (uitbreiding van het bestaande culturele centrum, werken binnen de muren van het culturele centrum en de evenementenzaal Brandwoeker) kunnen uitgevoerd worden. Nadien zal de wegenis en parking definitief aangelegd worden met een waterdoorlatende verharding.

De gebouwen langsheen het Gentiel Antheunisplein worden momenteel gebruikt door de muziekacademie. Omwille van deze functie was het niet mogelijk op deze locatie een proefsleuf aan te leggen en zicht te krijgen op het bodemarchief. Bijgevolg is voor deze zone een **werfopvolging** vooropgesteld. Gezien de interne afspraken zullen deze gebouwen in gebruik blijven door de muziekacademie tot 2027. De werken hier vormen de laatste fase in de geplande werken.

Het archeologisch onderzoek wordt afgestemd op de fasering van de werken. Hierbij wordt steeds de toegankelijkheid tot het terrein en de gebouwen in rekening gebracht. De opgraving en de geplande werken zullen aaneensluitend plaatsvinden.

2.3.5 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE CRITERIA DIE GEHANTEERD ZULLEN WORDEN OM TE BEPALEN WANNEER DE VOORZIENE ONDERZOEKSMETHODEN ALSNOG NIET UITGEVOERD MOETEN WORDEN

Er worden met de huidige kennis van de site geen afwijkingen verwacht. Indien er zich toch afwijkingen zouden stellen, dan worden deze in de rapportage gemotiveerd overeenkomstig de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

2.4 DE VOORZIENE AFWIJKING TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Niet van toepassing.

2.5 GEWENSTE COMPETENTIES

De dagelijkse uitvoering van het onderzoek ligt in handen van minstens:

- Eén archeoloog-projectleider (erkend archeoloog, veldwerkleider en materiaaldeskundige), verantwoordelijk voor het onderzoek (terreinwerk en rapportage). Hij/zij beschikt over minstens 240 werkdagen opgravingservaring op sites met een (zand)leembodem met meerfasige bewoningsoccupatie. Deze archeoloog-projectleider heeft tevens een gedegen kennis van middeleeuws aardewerk. Aangetoond via CV;
- Eén à twee archeoloog-assistent(en). Hij/zij beschikt over minstens 120 werkdagen opgravingservaring met middeleeuwse bewoningssporen aangetoond via CV;
- Twee à drie medewerker(s) zonder specifieke diplomavereisten;
- Indien natuurlijke aardkundige eenheden in stratigrafisch primaire positie aanwezig zijn, wordt een aardkundige ingezet;
- Conservator en natuurwetenschappers worden ingezet volgens de noodwendigheden.

2.6 KOSTENRAMING

De raming houdt rekening met:

- Dagprijs
- Assessment en eventuele natuurwetenschappelijke analyses en dateringen
- Conservatie
- Varia, voor onvoorziene analyses

Een gedetailleerde kostenraming is te vinden in de privacyfiche.

2.7 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als ensemble bewaard in een ruimte met geschikte temperatuur en luchtvochtigheid, zonder risico op beschadiging, vernieling of contaminatie door natuurlijke of menselijke oorzaken. De vondsten worden verpakt met verpakkingsmateriaal en volgens een verpakkingswijze die beschermt tegen degradatie.

Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble beheerd door het erkend Onroerend Erfgoeddepot van **SOLVA**.